

Podział społeczeństwa polskiego

Justyna Krasowska

Instytut Socjologii, Uniwersytet Rzeszowski

Al. Rejtana 16 C, 35-959 Rzeszów

j.krasowska@interia.pl

Marek S. Szczepański, Anna Śliz (red.): *WieloPolska. Nowe struktury nowe zróżnicowania*. Warszawa 2012. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Recenzowana praca zbiorowa jest kontynuacją badań rozpoczętych przez jej redaktorów naukowych w pracy zbiorowej *Wielokulturowość: konflikt czy koegzystencja*. Recenzowana publikacja jest również – zdaniem recenzentki – wznowieniem prac badawczych, zamieszczonych w pracy pod redakcją Krzysztofa Bondyry, Marka S. Szczepańskiego i Pawła Śliwy pt. *Wielopolska regionalna? Regionalizm w Polsce a polityka strukturalna Unii Europejskiej*. Temat podziałów w polskim społeczeństwie był również tematem zainteresowania badaczy w pracy *Jedna Polska? Dawne i nowe zróżnicowania społeczne* pod redakcją naukową Andrzeja Kojdera.

Neologizm w tytule recenzowanej pracy zbiorowej – według recenzentki – może sugerować, iż zdaniem redaktorów naukowych w Polsce występuje wielowymiarowy podział społeczeństwa polskiego, bądź iż w Polsce podział regionalny jest tak wyraźny, że można stwierdzić istnienie odrębnych pod wieloma względami regionów. Interesujące jest to, iż również autorzy artykułów zamieszczonych w recenzowanym tomie posługują się tym neologizmem przy omawianiu wybranych przez siebie kwestii podziału Polski.

Rozważania na temat podziałów w Polsce rozpoczynają w recenzowanej pracy redaktorzy naukowcy, M. S. Szczepański i A. Śliz, którzy we *Wstępie* stwierdzili, iż regiony stają się kluczowym aktorem europejskiego rozwoju. Zdaniem redaktorów, nierówności regionalne w Polsce sięgają czasów rozbiorów oraz realnego socjalizmu, na stare nierówność nakładają się zaś nowe – proweniencji transformacyjnej.

W recenzowanej pracy redaktorzy po *Wstępie* zamieścili tekst Marszałka Województwa Opolskiego, Józefa Sebesta. W tym tekście – zatytułowanym *Słowo Marszałka Województwa Opolskiego* – autor stwierdził, iż reforma samorządowa przepro-

wadzona w Polsce spowodowała rozwój poszczególnych regionów, który – zdaniem J. Sebesta – przełożył się również na rozwój całego kraju.

Recenzowana praca została podzielona na trzy części. Pierwsza część zawiera artykuły dotyczące społecznych i regionalnych podziałów Polski. Druga część zawiera prace dotyczące problematyki wybranych kwestii podziału regionalnego. Trzecia część została zaś nazwana regionalność – empiryczne kontrapunkty i zawiera artykuły zawierające wyniki badań autorów tych tekstów.

W pierwszej części zawarto teksty Andrzeja Rycharda, Joanny Kurczewskiej oraz Marii Wieruszewskiej. A. Rychard w tekście, *Jak Polska się dzieli; parę obserwacji o socjologii i mitologii społecznych podziałów*, przedstawił różne stanowiska na temat podziałów w społeczeństwie polskim. Wyraził on także własny pogląd o społeczeństwie rozproszonym, tj. takim, które nie jest podzielone jedną linią podziału, lecz nie jest zintegrowane. A. Rychard stwierdził, iż podział społeczeństwa polskiego dotyczy głównie polityki i mediów i redukuje się do konfliktu wokół języka debaty. Autor tego artykułu nie wyraził jednakże pewności co do przedstawionych w tekście swych tez. Dowodzi tego ostatnie zdanie tego artykułu, w którym A. Rychard (s. 26) wyraził opinię, iż: „Dla budowy tożsamości wielu grup łatwiej może być albo częścią klasy pokrzywdzonej, albo nie być członkiem żadnej klasy. Dlatego poglądy o dwóch społeczeństwach i o braku któregośkolwiek z nich nie są być może sprzeczne”.

Rozważania Joanny Kurczewskiej zawarte w tekście *Perspektywa regionu i regionalizmu jako sposób na interpretację rzeczywistości społecznej. Polska ostatnich dwóch dekad (trzy uwagi)* za cel miały – według autorki – wskazanie, iż perspektywa zróżnicowań wymaga uwzględnienia procesu regionalizacji Polski. J. Kurczewska przedstawiła natomiast w swym tekście trzy uwagi o diagnozach, strategiach interpretacyjnych oraz utopiach. Autorka wyraziła także pogląd, iż regiony i regionalizmy stają się istotne dla socjologów, „którzy interesują się najnowszymi postaciami *WieloPolski*”.

M. Wieruszewska, w artykule zawartym w pierwszej części recenzowanego tomu, poczyniła zaś refleksje na temat regionu z perspektywy dystansu i kontekstu. Według tej autorki, dystans w podziale polskiego społeczeństwa odnosi się do podziału na lepiej rozwiniętą Polskę na zachód od Wisły i gorzej rozwiniętą we wschodniej części kraju. Kontekst jest przez M. Wieruszewską przedstawiany jako umiejscowienie zjawisk w przestrzeni i czasie.

Pierwsza część recenzowanej pracy, jak sugeruje jej tytuł, powinna zawierać rozważania na temat społecznych i regionalnych podziałów Polski. Zdaniem autorki niniejszej recen-

zji, autorzy trzech artykułów, które zostały zawarte w tej części, przedstawili natomiast jedynie swoje domniemania odnośnie do społecznego i regionalnego podziału Polski.

W drugiej części recenzowanej pracy redaktorzy zamieścili artykuł Zbigniewa Kurcza, będący analizą polskiego pogranicza. Zdaniem recenzentki, tytuł tego artykułu, tj. *Pogranicza: polskie, wielopolskie czy jakieś inne?*, sugeruje, iż celem tego tekstu jest odpowiedź na pytanie, jakie jest polskie pogranicze. W tymże tekście autor zaprezentował zaś dotychczasowe badania z różnych dziedzin nauki na temat pogranicza.

Kolejnym artykułem, który miał dotyczyć kwestii podziału regionalnego, a został zamieszczony przez redaktorów w drugiej części tomu, jest tekst Krzysztofa Frysztackiego. Autor ten w swym artykule *Wielość ogłędów pracy socjalnej w polskiej literaturze przedmiotu* wskazał realizowane przedsięwzięcia badawcze i publikacje z tematyki pracy socjalnej. K. Frysztacki w podsumowaniu stwierdził, iż występują „wielopolskie prace w obszarze społeczno-socjalnym” (s. 87).

Jacek Wasilewski podjął zaś problematykę zagrożeń i wyzwań w sferze pracy w czterech regionach. Zdaniem autora, zmiany ekonomiczno-organizacyjne na rynku pracy oznaczają dla jednostek spadek przewidywalności „pracowniczych i zawodowych losów”. J. Wasilewski w omawianym tekście przedstawił wyniki badań przeprowadzonych we współpracy z badaczami niemieckimi z Uniwersytetu Fryderyka Schillera w Jenie.

Trzecia część tomu zawiera artykuły Andrzeja Sadowskiego, Leona Dyczewskiego, Cezarego Obrachta-Prondzyńskiego, Marka S. Szczepańskiego i Anny Śliz oraz Marka Korzeniowskiego. A. Sadowski, w artykule *Transgraniczność jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie polsko-białoruskiego transgranicza*, przedstawił tezę, iż spory polityczne o kształt i kierunki dalszego rozwoju państwa i społeczeństwa mają widoczny i stabilny wymiar terytorialny (regionalny), etniczny, światopoglądowy oraz demograficzny. Transgraniczność jako czynnik regionalnego rozwoju na przykładzie polsko-białoruskiego pogranicza może być zaś – według A. Sadowskiego – jedynie spekulacją.

L. Dyczewski w tekście *Specyfika województwa lubelskiego czynnikiem zapóźnienia czy rozwoju?* wskazał na różne czynniki rozwoju województwa lubelskiego oraz stwierdził, iż wejście Polski do Unii Europejskiej przyczyniło się do powiększenia dystansu pomiędzy wysoko rozwiniętymi województwami a województwem lubelskim.

WieloPomorze lokalne w WieloPolsce regionalnej było tematem badań C. Olbrachta-Prondzyńskiego, który stwierdził, iż jest jedno Pomorze i jednocześnie wiele Pomorzy, a kształt terytorialny Pomorza jest „efektem” sporów i przetargów politycznych, w których kryteria historyczne, kulturowe i ekonomiczne nie odgrywały decydującej roli.

M. S. Szczepański i A. Śliz w artykule *Polska mapa regionalna: miejsce i rola województwa opolskiego* opisują region opolski w perspektywie gospodarczej, społeczno-kulturowej i politycznej. M. Korzeniowski zajął się zaś problematyką regionalnego rynku pracy oraz „opolskim bezrobociem”.

Redaktorzy recenzowanej pracy zbiorowej zaproponowali w podsumowaniu tomu nowy podział regionalny Polski. Wnioskują oni, iż przestrzenie, które są zbliżone do światowych metropolii, znajdują się na zachodzie Polski; autorzy nazywają je Polską A. Polskę B – zdaniem autorów – tworzą duże miasta położone na wschodzie Polski. Polskę C tworzą obszary pozamiejskie usytuowane na zachód od Wisły, a Polskę D obszary pozamiejskie po wschodniej stronie Wisły.

Na okładce recenzowanej pracy zamieszczono fotografię przedstawiającą budynek z cegły. Budynek znajdujący się na fotografii jest zniszczony i wymagający remontu. Za tym budynkiem znajduje się nowoczesny budynek. Zdaniem recenzentki, fotografia symbolizuje podział na Polskę biedną i bogatą. Polska bogata – według autorów artykułów znajdujących się w recenzowanej pracy – to województwa znajdujące się po zachodniej stronie Wisły, biedna Polska znajduje się zaś po wschodniej stronie Wisły. Badania ekonomistów potwierdzają, iż Polska dzieli się na biedniejsze województwa na tzw. ścianie wschodniej, z gorzej rozwiniętym przemysłem, oraz zachodnio-centralne, które mają więcej gałęzi przemysłu. Ów podział wynika z uwarunkowań historycznych. Różnice poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego między poszczególnymi województwami przekładają się na różnice poziomu PKB poszczególnych regionów, badacze dowodzą jednak, iż różnice występują także w poszczególnych regionach; np. w województwie mazowieckim ekonomiści wyodrębniają „trzy Polski”. Zdaniem autorki niniejszej recenzji, podział społeczeństwa polskiego wynika z odmiennej obyczajowości i stylu życia polskiego społeczeństwa, tj. jest podziałem kulturowym, na który nakłada się podział polityczny oraz ekonomiczny.

Tytuł recenzowanej pracy, *WieloPolska nowe struktury, nowe zróżnicowania*, sugeruje, iż praca zawiera nieomawiane dotychczas w pracach naukowych dotyczących polskiego społeczeństwa nowe struktury i zróżnicowania. Redaktorzy tej pracy zaproponowali podział na Polskę A, B, C i D, który dotychczas nie występował w badaniach naukowych dotyczących podziałów w społeczeństwie polskim. Zdaniem recenzentki, artykuły zamieszczone w recenzowanej pracy nie wskazują jednak nowych struktur i zróżnicowań, gdyż wskazywane przez autorów struktury i zróżnicowania identyfikowano już w pracach dotyczących podziału Polski. Recenzowana praca jest natomiast – zdaniem recenzentki – istotnym wkładem w opis poszczególnych polskich regionów, tj. województwa opolskiego, lubelskiego i pomorskiego.

wpłynęło/received 28.05.2014; poprawiono/revised 31.05.2014.